herpy

SCYNKI

Red-Eyed Bush Crocodile Skink

Tribolonotus gracilis

Tribolonotus gracilis to płochliwy, aktywny o zmierzchu scynk z lasów deszczowych północnej Nowej Gwinei, z czerwonopomarańczową obwódką wokół oczu i rzędami ostrych, zagiętych do tyłu łusek wzdłuż grzbietu, które nadają mu opancerzony, niemal smoczy wygląd. Żyje w ukryciu w wilgotnej ściółce leśnej, potrafi wydawać dźwięki i składa tylko jedno jajo naraz. Najlepiej sprawdza się jako zwierzę do obserwacji, a nie do brania na ręce.

Rodzina: Scincidae

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**16-20 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**10 lat**
Aktywność	**O zmierzchu i w nocy**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Las deszczowy i mokradła**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 45 × 45 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-27 °C**
Miejsce wygrzewania	**27-28 °C**
Temperatura w nocy	**22-24 °C**
Wilgotność	**70-90%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 1
Pokarm	**Owady i dżdżownice i ślimaki**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**36-48 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**1 jaj**
Zniesienia w roku	**1-6**
Inkubacja	**65-85 dni** przy 23-27 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Załącznik D**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Tribolonotus gracilis to zwarty, mocno zbudowany scynk o dużej, trójkątnej głowie, krótkim pysku, dużych oczach i krótkich, silnych nogach. Grzbiet i boki są ciemnobrązowe do czarnoszarych, brzuch żółtawy do kremowego. Wzdłuż grzbietu biegną cztery rzędy łusek z kilem, z których każda kończy się zagiętym do tyłu kolcem, przypominając płyty grzbietowe krokodyla, a na bokach znajdują się małe guzki (tuberkuły). Tęczówka jest ciemnobrązowa i otoczona jaskrawym, czerwonopomarańczowym półkolem łusek.

Gatunek osiąga 16-20 cm długości razem z ogonem, przy czym ciało od pyska do kloaki mierzy 8-10 cm, a ogon jest mniej więcej tak samo długi. Młode mają taką samą budowę ciała jak dorosłe, ale ich głowa jest kremowobrązowa, a tęczówka jasnoniebieska, bez czerwonopomarańczowej obwódki. Dorosłe ubarwienie pojawia się po około sześciu miesiącach.

Gatunek został opisany w 1909 roku przez Nelly de Rooij. Przypomina blisko spokrewniony *Tribolonotus novaeguineae*, z którym często bywa mylony w handlu, a w przeszłości proponowano nawet połączenie obu gatunków. *T. gracilis* rozpoznaje się po guzkach na bokach i czerwonopomarańczowej obwódce oka, podczas gdy *T. novaeguineae* ma na bokach małe łuski z kilem i tylko niewielką, jasnopomarańczową do żółtej plamkę przed okiem. Epitet gracilis to po łacinie smukły lub wątły.

T. gracilis jest jednym z nielicznych scynków, które potrafią wydawać dźwięki. Gdy zostanie złapany albo broni swojego jaja, wydaje piski i świergoczące odgłosy, a samce i samice brzmią inaczej. Jest płochliwy i najlepiej nadaje się do obserwacji. Rzadko gryzie, za to udaje martwego, próbuje uciec albo odrzuca ogon.

Występowanie i środowisko

Tribolonotus gracilis występuje na północy Nowej Gwinei, od okolic Jayapury i jeziora Sentani w indonezyjskiej części wyspy na wschód, przez prowincje Sandaun i East Sepik, aż po prowincję Madang w Papui-Nowej Gwinei. Miejsce typowe leży nad rzeką Moso. Gatunek występuje także na wyspach przybrzeżnych, takich jak Karkar. Doniesienia z Wysp Admiralicji (Manus) wynikają być może z pomyłki.

Na Karkar gatunek żyje w stertach wyrzuconych łupin kokosowych na plantacjach, więc radzi sobie w wykarczowanym lesie, o ile ma wilgotne kryjówki i pokarm.

> **Naturalny zasięg:** Papua-Nowa Gwinea i Indonezja.

ŚRODOWISKO

Tribolonotus gracilis zamieszkuje tropikalny las deszczowy i plantacje kokosowe, gdzie przebywa pod opadłymi gałęziami, liśćmi i inną ściółką leśną, często w pobliżu wody. Wkopuje się pod ściółkę i urządza gniazdo między nią a ziemią. Podłoże jest zawsze wilgotne i choć zwierzę dobrze się wspina, większość czasu spędza na ziemi, gdzie o zmierzchu szuka małych dżdżownic, larw i owadów. Gatunek nie wygrzewa się w słońcu, lecz ogrzewa się w norze lub pod nagrzanym przez słońce martwym drewnem.

Klimat jest ciepły i wilgotny przez cały rok. Temperatura w dzień wynosi średnio około 27 °C, a w nocy około 23 °C, wilgotność powietrza przez cały rok przekracza 70 %. Pora deszczowa od grudnia do marca jest sezonem rozrodczym gatunku, a pora sucha trwa od czerwca do września.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Pojedyncze zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 60 × 45 × 45 cm, a większe jest lepsze. Para wymaga co najmniej 90 × 45 × 45 cm. Przestronne terrarium z wieloma kryjówkami sprawia, że zwierzęta pokazują się częściej, a terrarium otwierane od frontu zapewnia więcej spokoju niż otwierane od góry.

Najważniejsze jest podłoże. Użyj wilgotnego, ziemistego podłoża, np. ziemi próchnicznej zmieszanej z włóknem kokosowym, w warstwie 5-10 cm, albo 10-15 cm, jeśli sadzisz w nim rośliny bezpośrednio, a na wierzch połóż grubą warstwę opadłych liści. Podłoże warstwowe z warstwą drenażową z keramzytu na dole, w której stale stoi trochę wody, i warstwą długowłóknistego torfowca nad nią wchłania wodę i utrzymuje równomierną wilgotność, nie kwaśniejąc. Codziennie usuwaj odchody i kwas moczowy, a całe podłoże wymieniaj co 3-4 miesiące.

Urządź terrarium kilkoma kryjówkami, np. z łupin kokosowych, rurek korkowych i lekko wygiętych kawałków kory korkowej, aby zwierzę mogło samo wybrać, gdzie chce przebywać. Para często dzieli kryjówkę, ale musi mieć kilka do wyboru. Terrarium musi mieć dobrą wentylację, aby mogło trochę przeschnąć między zraszaniami. Nietoksyczne rośliny tropikalne i gałęzie zapewniają dodatkową osłonę i możliwość wspinaczki.

TEMPERATURA

Tribolonotus gracilis jest gatunkiem tropikalnym, ale w naturze nie wygrzewa się w słońcu. Utrzymuj w terrarium 24-26 °C w chłodniejszej części i 27-28 °C w ciepłej kryjówce, a w nocy pozwól temperaturze spaść do 22-24 °C.

W większości domów wystarczy ciepła kryjówka tuż pod żarówką grzewczą 50-60 W w lampie z ceramiczną oprawką na jednym końcu terrarium. Jeśli kryjówka robi się za ciepła, wymień żarówkę na słabszą. Jeśli w pomieszczeniu w nocy jest chłodniej niż 22 °C, można użyć ceramicznego promiennika podłączonego do termostatu lub ściemniacza. Mierz temperaturę

wewnątrz ciepłej kryjówki termometrem cyfrowym z sondą albo steruj ogrzewaniem termostatem.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Gatunek bardzo źle znosi przesuszenie. Wilgotność powietrza powinna wynosić 70-80 % w dzień i więcej w nocy, najlepiej około 90 %, a podłoże musi być zawsze wilgotne. Zraszaj terrarium rano i wieczorem, a najlepiej także w środku dnia, albo zastosuj automatyczny system zraszający. W sezonie rozrodczym podnieś wilgotność do 85-90 %, zraszając kilka razy dziennie, a poza nim można ją utrzymywać na poziomie około 70 %.

Zadbaj o dobrą wentylację, aby powietrze nie stało i nie pleśniało, a terrarium trochę przesychało między zraszaniami. Jeśli w nocy pracuje nawilżacz, musi być napełniany wodą destylowaną lub z odwróconej osmozy oraz co tydzień czyszczony i dezynfekowany. Postaw miskę z czystą wodą, częściowo wkopaną w podłoże, jako źródło wody do picia i do kąpieli. Zwierzę potrafi długo wstrzymywać oddech i często nurkuje w misce, gdy się wystraszy. Wymieniaj wodę codziennie, a miskę szoruj co tydzień.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny o zmierzchu i w nocy. Zwierzę może żyć i rozmnażać się bez UVB, jeśli pokarm jest suplementowany wapniem i witaminą D3, ale słabe oświetlenie UVB daje najlepsze rezultaty i jest zalecane. Użyj świetlówki dla gatunków leśnych żyjących w cieniu (strefa Fergusona 1), np. świetlówki T5 w odległości 20-25 cm od grzbietu zwierzęcia albo mocniejszej świetlówki T5 6 % w odległości 28-35 cm. Świetlówka powinna obejmować połowę, najwyżej dwie trzecie długości terrarium, a indeks UV w najjaśniejszym miejscu pod lampą powinien wynosić 1-2. Mierz go miernikiem UV i wymieniaj świetlówkę co 12 miesięcy. Musi być dużo cienia i kryjówek.

Światło powinno być włączone 12 godzin na dobę, mimo że zwierzę jest aktywne nocą, aby dzień i noc były wyraźnie rozdzielone. Używaj białego światła, nie kolorowych lamp.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Gatunek jest owadożerny. Podstawą diety mogą być świerszcze, karaczany (np. *Blaptica dubia* i *Blaberus discoidalis*), mączniki, drewnojady, larwy zawisaka tytoniowca, jedwabniki, larwy muchy Hermetia, dżdżownice i ślimaki. Ważna jest różnorodność, a świerszcze i dżdżownice stanowią dobrą bazę. Żywa dżdżownica położona przy kryjówce zwykle wywabia zwierzę na zewnątrz.

Młode karm codziennie, dorosłe co drugi dzień. Podawaj tyle owadów, ile zwierzę zje w ciągu pięciu minut. Ofiary mogą być co najwyżej o połowę mniejsze od głowy zwierzęcia, a dla najmniejszych młodych nie mogą być szersze niż odstęp między oczami. Wcześniej dokarmiaj owady pożywnym pokarmem. Przy każdym karmieniu obsypuj owady wapniem, a witaminę D3 i multiwitaminę podawaj przy co drugim. Zawsze musi stać miska ze świeżą wodą.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Tribolonotus gracilis to zwierzę do obserwacji, a nie do brania na ręce. Złapany piszczy, udaje martwego, próbuje uciec albo odrzuca ogon, a to go stresuje. Daj nowemu zwierzęciu co najmniej dwa tygodnie spokoju, a potem przyzwyczajaj je do brania owadów z pęsety z miękkimi końcówkami. Zwierzę najczęściej widać o świcie, o zmierzchu i podczas karmienia.

Osobniki tej samej płci są wobec siebie agresywne, zwłaszcza samce. Para wraz z młodymi może żyć razem w przestronnym terrarium, a para często dzieli gniazdo i głośno go broni, szczególnie gdy leży w nim jajo. Jeśli zwierzę ma służyć tylko do obserwacji, najlepiej trzymać je pojedynczo. Gatunek można trzymać w wilgotnym terrarium ekspozycyjnym z innymi małymi żabami i jaszczurkami o takich samych wymaganiach, ale jaja i młode są wtedy narażone, a to wymaga dużego terrarium.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową w wieku około 3-4 lat, a dorosłe mają pomarańczowe gardło. Samiec jest często większy i masywniejszy od samicy, ale wielkość nigdy nie jest pewnym wyznacznikiem. Najbardziej wiarygodną cechą jest prostokątne pole z czterech do sześciu powiększonych łusek brzusznych w okolicy pępka u samca. Samiec ma też szare do szaroniebieskich, wypukłe pory pod trzecim i czwartym, czasem również piątym palcem tylnych łap. Spód ciała można obejrzeć, umieszczając zwierzę w małym, pustym szklanym pojemniku i fotografując je przez dno.

GODY I KOPULACJA

W naturze gatunek rozmnaża się w porze deszczowej od grudnia do marca, ale w terrarium rozród można zainicjować o dowolnej porze roku częstym zraszaniem i wyższą wilgotnością. Wybierz zdrową, dorosłą parę i daj jej czas na zaaklimatyzowanie się w terrarium o wymiarach co najmniej 90 × 45 × 45 cm. Najlepiej połącz parę w okresie odpowiadającym porze suchej (od czerwca do września). Karm zwierzęta co drugi dzień urozmaiconą dietą opartą na świerszczach i dżdżownicach.

Zapewnij kilka kryjówek, aby para mogła sama wybrać. Jeśli zwierzęta do siebie pasują, w końcu zaczynają dzielić jedną kryjówkę. W porze suchej utrzymuj wilgotność około 70 %, zraszając w razie potrzeby. Gdy zbliża się sezon rozrodczy, podnieś ją do 85-90 %, zraszając kilka razy dziennie. Temperatura powinna mieścić się między 23 a 27 °C. Kopulacja odbywa się prawdopodobnie w gnieździe i jest słabo poznana.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa tylko jedno jajo naraz, a między kolejnymi jajami mija 5-6 tygodni. Daje to do sześciu jaj w sezonie rozrodczym. Jajo jest skórzaste i owalne, ma ok. 2 cm długości i zostaje zakopane tuż pod powierzchnią wewnątrz kryjówki. Samica ma dwa funkcjonujące jajniki, ale działa tylko prawy jajowód, więc jaja z lewego jajnika muszą przewędrować przez jamę ciała, zanim zostaną złożone.

Zrób w podłożu zagłębienie o głębokości kilku centymetrów tuż pod kryjówką wybraną przez parę i wypełnij je luźno ubitą, lekko wilgotną mieszanką torfu i ziemi próchnicznej. Przykryj korą korkową. Samica owija się wokół jaja, ponownie je zakopuje, jeśli zostanie odsłonięte, i agresywnie go broni.

INKUBACJA

Jaja najlepiej wylęgają się w inkubatorze. Ostrożnie wyjmij jajo z gniazda i umieść je do połowy zakopane w wilgotnym torfie w lekko wentylowanym pojemniku, nie obracając go. Torf powinien być tak wilgotny, aby po mocnym ściśnięciu garści nie wyciekała z niego woda. Dopóki jajo jest jędrne i pełne, nie dodaje się więcej wody. Jeśli okaże się to konieczne, zwilżaj torf, nigdy jajo.

Wyklucie następuje po 65-85 dniach w temperaturze 23-27 °C. Zapadnięte jajo jest zwykle przesuszone lub martwe, a jajo, które się poci, obumiera lub już jest martwe. Lekkie zapadnięcie i wilgoć na skorupce tuż przed wykluciem są jednak normalne. Młode nacina w skorupce jedną lub kilka małych szczelin i wychodzi na zewnątrz.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mają przy wykluciu 6-8 cm długości i ważą 3-5 g, a w ciągu kilku godzin zaczynają szukać pokarmu i kryjówki. Można je odchowywać w plastikowym pojemniku lub małym terrarium z wilgotnym ręcznikiem papierowym lub mchem, łupiną kokosa jako kryjówką i płytką miską z wodą.

Karm młode codziennie małymi świerszczami i innymi żywymi ofiarami, które nie są szersze niż odstęp między oczami, a przy co drugim karmieniu obsypuj pokarm wapniem i witaminą D3. Młode mają jasnoniebieską tęczówkę i kremowobrązową głowę, a dorosłe ubarwienie pojawia się po około sześciu miesiącach. Para wraz z młodymi może żyć razem, ale oddziel młode, gdy zabraknie miejsca, i najpóźniej zanim osiągną dojrzałość płciową.

Zdrowie i częste błędy

Niewiele wiadomo o chorobach i pasożytach w obrębie rodzaju, a odłowione z natury zwierzęta, które wyglądają na zdrowe, mogą nagle umrzeć, nawet po kilku latach w niewoli. Typowe problemy i zapobieganie:

- Pasożyty u świeżo kupionych, odłowionych z natury zwierząt. Trzymaj nowe zwierzęta na kwarantannie pojedynczo w małym, prosto urządzonym pojemniku z wilgotnym ręcznikiem papierowym, płytką miską z wodą i łupiną kokosa, a jak najszybciej zleć weterynarzowi badanie próbki kału na obecność robaków i pierwotniaków.
- Zakażenie bakteryjne *Aeromonas hydrophila*, które w ciągu kilku dni może zabić kilka zwierząt. Dotyka zwłaszcza odłowionych z natury zwierząt zestresowanych transportem i chłodem.
- Przesuszenie. Matowe oczy i wiotkie ciało świadczą o chorobie lub zbyt niskiej wilgotności.
- Choroba metaboliczna kości przy niedoborze wapnia i witaminy D3. Obsypuj pokarm wapniem i witaminami, a najlepiej stosuj też słabe UVB.
- Utrata ogona na skutek przestraszenia lub brania na ręce.

Zdrowe zwierzę jest czujne, ma jasne, błyszczące oczy i nie ma ran, pasożytów ani deformacji. Może stać zupełnie nieruchomo, ale powinno reagować na dotyk. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę traci na wadze, nie je lub jest apatyczne.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.

Pełny poradnik z mapą i aktualizacjami: herpy.org/pl/scynki/tribolonotus-gracilis